

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

A1 TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSİ

UZUN TEZ

AYNADA GÖRÜNMEYEN YÜZLER

Rehber Öğretmen : Arzu Ünal

Öğrencinin Adı : Güneş Ece

Öğrencinin Soyadı : Topbaş

No : D1129083

Sözcük Sayısı : 3612

Araştırma Sorusu: Tahsin Yücel'in yapıtlarında kimlik arayışı nasıl yansıtılmıştır?

İÇİNDEKİLER

SAYFA

1. Giriş.....	1
2. Yazarın Yapıtlarında Kimlik Arayışının İncelenmesi.....	3
2.1. Eşyaya Bağımlılık.....	3
2.2. Toplumun Bireyi Yüceltmesi.....	4
2.3. Tutku.....	6
2.4. Tutsaklık.....	7
2.5. Arayış.....	10
2.6. Değişim.....	10
2.7. Tüketim.....	11
2.8. Küreselleşme.....	12
2.9. Ölüm.....	13
3. Sonuç.....	13
4. Kaynakça.....	15

ABSTRACT (ÖZ)

Bu çalışmada Tahsin Yücel'in yapıtlarında bireylerin kimlik arayışlarının hangi boyutlarda işlendiği sorusuna cevap vermeye çalışılacaktır. Giriş bölümünde, yazarın edebi kişiliğiyle halka nasıl katkı sağladığına ilişkin bilgi verilecek, yapıtlarının genel özelliklerinden bahsedilecektir. Bu bölümde ayrıca yazarın yapıtlarında vurguladığı kimlik arayışının altı çizilerek eşyaya bağımlılık, bireyin yüceltilmesi, tutku, tutsaklık, arayış, değişim, tüketim, küreselleşme ve ölüm izlekleri aracılığıyla savunulan tez belirtilecektir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise savunulan tez ara başlıklar halinde çözümlenecek ve gereken yerlerde yapıtlardan alıntılarla desteklenecektir. Sonuç bölümünde ise, yazarın yapıtları aracılığıyla halka akarmak istediklerinin altı çizilecek ve savunulan tezin doğruluğunun tartışılmasıyla çalışma tamamlanacaktır.

(94 Sözcük)

AYNADA GÖRÜNMEYEN YÜZLER

Araştırma Sorusu: Tahsin Yücel'in yapıtlarında kimlik arayışı nasıl yansıtılmıştır?

1. GİRİŞ

Tahsin Yücel, Türk Edebiyatı'nın yapıtlarında toplumun aksayan yönlerini alaycı bir biçimde ele alan, böylelikle halkın dikkatini çekmeye çalışan en önemli sanatçıları arasında yer alır. Bir öykücü, çevirmen, denemeci ve eleştirmen olduğu kadar roman yazarı da olan Tahsin Yücel, özellikle romanlarında toplumu trajikomik bir dille ele alırken toplumsal gibi görünen; ama aslında evrensel boyutlara uzanan gerçeklikleri gözler önüne serer.

Giderek modernleşen dünya, buna bağlı olarak küreselleşme, yeni ekonomik yapılanmalar Tahsin Yücel'in yapıtlarının hammaddesini oluşturur adeta. Tahsin Yücel bunları anlatırken romanlarında oluşturduğu figürlere, modern tüketim toplumu içinde kaybolan birey kıyafetini giydirerek okuyucuya toplumun aldığı son hali göstermeyi amaçlamıştır. Sanayi Devrimi'nden bu yana, makinenin insanın yerini almasıyla yeryüzünde kendi işlevini sorgulayan insan, yazarın yapıtlarında çoğu zaman bu arayış sırasında oldukça yıpranacak, sonunda da bulamadığını anlayarak daha büyük mutsuzluğa sürüklenecektir. Yücel'e göre küreselleşen toplum insana refaktan çok bir bunalım ve doyumsuzluk getirmiş, sistem bireyi içine hapsetmiştir. Bunların farkında olan yazar, toplumun bu değişimini dile getirme gereksinimi duymuş ve bu sorunu işleyen eserler oluşturmuştur.

Tahsin Yücel, her ne kadar romanlarında kapitalizm eleştirisi yapsa da kapitalizmin üzerine çözümlenmelere gitmemiş, sorunu karakterler aracılığıyla nesnel bir biçimde yansıtmış, yapıtlardan kazanımlar çıkarmayı ve yorumlamayı okuyucuya bırakmıştır. İnsanların pek çoğunun farkına vardığı, akıntısına direnmekte güçlük çektiği bu olguyu edebiyat aracılığıyla dile getiren Yücel, içinde bulunulan gerçekliği daha da çarpıcı kılmış, görünmeyeni görünür hale getiren az sayıda sanatçının arasında yer alabilmeyi başarmıştır.

Yücel, tüketim toplumunun beraberinde getirdiği kimlik arayışını incelerken içinde bulunduğu sosyal çevreye “uyum sağlamakta güçlük çeken” karakterler yaratmaya özen göstermiştir. Bu karakterlerden biri, Bıyık Söylencesi’nde yaşadığı köyün insanlarıyla aynı düşünce yapısına sahip olmayan Cumali iken, Mutfak Çıkmazı ve Kumru ile Kumru’da köyden kente göç etmiş olan Kumru ve Divitoğlu’dur. Bu yolla Yücel, hem tüketim toplumunda bu toplumun yaşayışına zıt hayatlar süren köyden gelen insanların kimlik sorununu incelemiş hem de içinde bulunduğu çevreye tam olarak uyum sağlayamamış ve sosyal baskının hissedilebileceği yerlerde kimlik sorununa değinmiştir.

Yazarın amacı, hem giderek küreselleşen dünyada bireylere eskisine göre nasıl bir yerde olduklarını hissettirmek hem de hayatlarında nelerin değiştiğini ve yitirilen değerlerin belki de geri gelmeyeceğini anlatmaktır. Tahsin Yücel, bu nedenle kimsenin görmediğini görmüş, kimsenin yapmayı cesaret edemediğini yapmış bir yazar niteliği kazanmıştır. Bu yönüyle de Türk Edebiyatı’na olan katkısı oldukça önemlidir. Yapıtlarında halkı eleştirirken çok katmanlı romanlar yazması, ironik dilini asla elden bırakmaması ise, yazarı bir yergi ustası yapar.

Bu çalışmada, Tahsin Yücel’in yapıtlarında yarattığı birçok temadan biri olan kimlik arayışı incelenecek ve bu temanın hangi boyutlarıyla ele alındığı sorusu yanıtlanmaya çalışılacaktır. **Bu çalışmanın ortaya koyduğu tez, yazarın tüketim toplumunda insanların kaybolan değerlerinden biri olan kimliklerini kaybettiklerinde, kim olurlarsa olsunlar arayış sürecinde aynı yollardan geçtiği ve aynı sona ulaştığıdır.** Yazarın yapıtlarından yola çıkarak konuyu incelemek ve alıntılarla desteklemek ise, tezi kanıtlamada izlenecek yoldur.

2. YAZARIN YAPITLARINDA KİMLİK ARAYIŞININ İNCELENMESİ

2.1. Eşyaya Bağımlılık

Tahsin Yücel'in yapıtlarında kimlik arayışı sürecinin başlangıç noktasını eşyanın egemenliği oluşturur. Kumru ile Kumru adlı romanda, köyden kente henüz göç etmiş olan Kumru, kimliği oturmamış bir figür olarak okuyucunun karşısına çıkar ve kendini ne köylü ne de kent yaşamına tam anlamıyla ayak uydurmuş bir kentli olarak görür. Bu aşamada, kent yaşamını bilinçli bir şekilde izleyebildiği Tuna Hanım'ın evi, onun için kılavuz olur ve eşyanın aslında şehir yaşamında küçümsenemeyecek bir etken olduğunu görür. Kumru, Tuna Hanım'ın evinde gördüğü eşyaları bir bir edinmeye başlar ve her eşya onun için vazgeçilmez bir öğretici niteliğini kazanır. Artık, Kumru onlara sadece bir eşya gözüyle bakmaz, onlara itaat de eder. Kapıcı dairesinde yaşarken lüks bir daireye taşınmaları ve onlarca eşya almaları da kocası Pehlivan'ın maaşıyla elbette mümkün değildir. Pehlivan sırf, karısının istediği eşyaları alabilmek için yasal olmayan işlerde çalışmak zorunda kalmıştır. Bu durumda eşyanın bireyin yaşamını kolaylaştıran bir etkisi olmadığını, bunun aksine, kişinin eşyayı elde edebilmek için kendinden ödün verdiğini gözlemek mümkündür. Pehlivan da sonrasında karısının bitmek bilmez isteklerinden dolayı hep daha fazla çalışacak, bunu da hayatıyla ödeyecektir.

Önceleri buzdolabıyla başlayan eşyanın egemenliği, diğer eşyalarla da devam etmiş ve ailenin üzerinde tam bir egemenlik kurmuştur. Kumru, zamanla ev kadını ve annelik rolünü unutmuş, kendini tamamen eşyalarına adamıştır: özellikle de buzdolabına. Buzdolabı eve geldiği günden itibaren Migros'a neredeyse her gün düzenli olarak gidilmiş, "buzdolabı için" yiyecek alınmış, dolap temizliği hiç aksatılmamıştır. Eşyanın egemenliği bununla da kalmamış, eşyaların daha rahat yerleştirilebilmesi için daha büyük bir ev alınmıştır. Bu noktada ev, aile bireyleri için alınmamış yalnızca eşyalara yer sağlamak amacıyla alınmıştır. Kumru ayrıca eşyalarına kendi bakış açısıyla "hak ettikleri değeri verebilmek için" kullanım kılavuzlarını okumayı kafasına koymuş ve bu amaçla yazma öğrenmiştir. Yapıt boyunca "çok akıllı" olduğu vurgulanan Kumru'nun bu yaşına kadar okuma-yazmaya

gereksinim duymamış olmasına rağmen kullanım kılavuzlarını özümseyebilmek için okuma-yazma öğrenmek istemesi ve bunu başka bir alanda kullanmaması da Kumru'nun yaşamında eşyanın öneminin ne kadar ileri boyutta olduğunu bir göstergesidir.

Mutfak Çıkmazı adlı eserde de kimlik arayışında eşya egemenliği kendini gösterir. Romanın başkarakteri Divitoğlu, kendine sadece yemek yapmaktan oluşan bir dünya kurarken gereksinim duyacağı tencere, tava gibi mutfak eşyalarını gereğinden fazla önemsemiştir; fakat bundan daha öte şeyler vardır onun için: yemek kitapları. Mutfak Çıkmazı'nda eşya egemenliği okuyucunun karşısına daha çok yemek kitapları üzerinden çıkmıştır. Divitoğlu, öncelikle ucuz ve basit yemek kitaplarıyla başlar, daha sonra pahalı ve içinde farklı mutfakların yemeklerini içeren ithal kitapları alabilmek için hukuk kitaplarını satmıştır. Yeni ve onca güçlkle aldığı bu kitaplara özenle ve hayranlıkla bakmıştır. **Bu davranışıyla Divitoğlu, geleceğini göz ardı ederek tüketim yaşamının tuzağına düşmüş olur.**

Eşya bağımlılığı, Bıyık Söylencesi adlı yapıtta ise okuyucuya bıyık aracılığı ile yansıtılır. Romanda öne çıkan karakter Cumalı'nın, yaşamının bir döneminde önemsemediği bıyığının zamanla onu etkisi altına aldığı görülür.

2.2. Toplumun Bireyi Yüceltmesi

Yazar, romanlarında kimlik arayışının bir nedeni olarak toplumun bireyi yüceltmesini ele almıştır. Toplumun bireyi yüceltmesinin özellikle Bıyık Söylencesi adlı romanın temelini oluşturduğu söylenebilir. Bıyığını öziradesiyle bırakmamış olan Cumalı, sonrasında da köy halkının yaptığı yorumlar ışığında hareket etmeye başlayacak, halk da onu günden güne daha çok yüceltecektir. Sürekli gittiği berberi, bıyığı Cumalı'den soyutlayarak halka mal etmiş, en çok da kendi malı olarak görmüştür. Asıl yüceltilenin kendisi değil de bıyık olduğunu ayırmasına çok geç varacak olan Cumalı, kendisini hissettiğinden çok daha ulaşılamaz ve güçlü görececek sonra da hüsrana uğrayacaktır.

"Böylece, gerek bıyık, gerek kılık olağandışılığını hep sürdürürken, kendisi, yavaş yavaş, herkesin düzeyine indi, daha doğrusu indirildi. Hatta kimi sözlerini beğenmeyip bıyığına yaraşır biçimde konuşması gerektiğini anımsatanlar, herhangi bir konuda, biraz yukarıdan konuştuğu zaman, "Atma, yukarıda bıyık var!" diyenler bile çıktı." (Yücel, Bıyık 61)

Aynı zamanda köy halkının, Cumali'den habersiz onu bir bıyık yarışmasına sokması ve katılması için baskı yapması toplumun birey üzerindeki baskısını da gözler önüne serer. Ne de olsa bıyık yalnızca Cumali'nin değil, tüm köy halkınıdır ve bıyığın sahibinin tek başına karar verme hakkı yoktur.

Romanda dikkati çeken başka bir nokta ise, Cumali'nin babasının oğlunun okuma-yazma bilmemesini sorun etmeyip bıyık bırakmasıyla, "içinde saklı cevher"inin başka yerde olduğunu düşünmesi ve oğluyla gurur duymasındır. Tüm köyün yücelttiği bir oğula sahip olmak onun da gurur kaynağıdır ve eğitimden çok daha önemlidir.

Toplumun bireyi yüceltmesinin en güzel kanıtı belki de Berber Ziya'nın dükkanında asılı olan bıyıklı adamların resimleridir. Müşterilerin gelip bakmadan gidemediği, neredeyse tüm köylünün gözbebeği olan bu yer, adeta bir ibadethaneye çevrilmiş gibidir. Bıyıklı müşteriler yüceltmekten, diğerleri de yüceltmekten bıkmamışlardır. Cumali bu davranışların karşısında önceleri gururlanmış, sonra bıyığının altında ezilmiş, adeta bıyığı ona ağır gelmiştir.

Toplumun bireyi yüceltmesi, Kumru ile Kumru'da okurun karşısına Kumru'nun yüceltilmesi olarak çıkar. Köyden gelen Kumru, kentte yaşayan; fakat tıpkı kendi gibi tam anlamıyla kentli olamayan çevresi tarafından gerek güzelliğiyle; gerekse zekasıyla hep öne çıkartılmıştır. Böylece Kumru, her şeyi yapabileceğine inanmış, her şeyi de yapmak istemiştir. Bu da ona Cumali'ninki gibi bir son getirmiştir. Kumru kendini sürekli geliştirdiğini sanmış; fakat ne kentli ne de köylü olabilmiş, yaşam kısıcında kalakalmıştır. Sonuç ise, bu ikilemin yarattığı gizli bunalım ve kendisini karısına adayan Pehlivan'ın düşündürücü ölümüdür.

2.3. Tutku

"Her şey bir tutku nesnesi olabilir. Yemek yapmak bile." Tahsin Yücel'in yapıtlarından biri olan Mutfak Çıkmazı'nın arka kapağında yer alan bu söz, "tutku" temasını bu kadar kısa bir biçimde özetleyebilmiştir. Romanda ele alınan tutku, roman kişinin sonunu getirebilecek kadar güçlü ve karşikonulmazdır. Divitoğlu, kurgunun başında sevgilisi Emel'e duyduğu tutkuyu, terk edilince başka şeylere yöneltme gereksinimi duymuş ve yemek yapmaya başlamış, yemek yapmak yeni tutkusu haline gelmiştir.

"Yemekleri yaparken de, yerken de bi mutluluk duyuyordu. Ya yemek yapıyor ya yemek yiyor ya yemek düşünüyor ya uyuyordu. Bu nedenle sürekliydi mutluluğu. (...) Gerçeğin sınırları daralmıştı, bir odaya, bir mutfağa, otururken pencereden görünen, el kadar bir gök parçasına inmişti." (Yücel, Mutfak 50)

Yemekleri yapmak için yemek kitaplarına gereksinim duyan Divitoğlu, yemek kitaplarını da birer tutku nesnesi haline getirmiştir. Başta sadece klasik bir yemek kitabıyla başlayan bu bağımlılığı, bir partide tanıştığı bir kızdan öğrendiği Fransız bir yemek adı sonucu üst boyutlara ulaşmış, yabancı ve son derece pahalı olan yemek kitaplarına erişebilmek tüm arzusu olmuştur. Bu uğurda akrabalarının zor koşullar altında biriktirip ona gönderdiği paraları harcamış, hatta kitaplarını ve radyosunu satarak o yemek kitaplarına ulaşmaya çalışmıştır. Böylece bu bağımlılığı, onu hem dış dünyadan soyutlamış, hem geçim kaynaklarının bir bir tükenmesine neden olmuş hem de "deli" olarak nitelendirilmesine yol açmıştır.

Kumru ile Kumru'da ele alınan tutku teması, genelde Kumru'nun kentli olabilme çabasıyla eşyalara olan tutkusu üzerinden aktarılır. Romanda yansıtılan ilk eğilim, Kumru'nun temizliğe gittiği Tuna Hanım'ın evindeki buzdolabına olan ilgisiyle ortaya çıkmıştır. Daha önce hiç karşılaşmadığı ve ona göre olağanüstü bir şey yapıp yemekleri soğuk tutabilen bu makinenin, Kumru gibi köyden yeni gelmiş olan bir kadın için tutku nesnesi olması çok da şaşırtıcı değildir; fakat maddi sıkıntı içinde olmalarına rağmen evine en pahalı buzdolabını alması, ona sınımsız bağlılığının bir göstergesidir. Buzdolabıyla başlayan bu tutku, köyde bulunmayan ve Kumru'nun

şehirde ilk kez karşılaştığı nesnelere devam edecek, her birine neredeyse aynı ölçüde bağlanacaktır. Eskiden yalnızca evinden görebildiği nar ağacına vurgunken artık kendini maddi değerlere adanmıştır.

Bıyık Söylencesi'nde ise aynı tema, Cumali'nin bıyığa olan karşikonulmaz bağı olarak okuyucunun karşısına çıkar. Başta bıyık bırakmaya çok da hevesli olmayan Cumali, toplumun baskısına dayanamayarak bıyık bırakmış; fakat sonrasında bıyığın tutkun olmuştur. Bıyığının tıpkı Divitoğlu'nun yemekte olduğu gibi bir yaşam amacı haline gelmesi, yaşlandıkça Cumali'nin sonunu getirecektir. Eski görkemini kaybeden bıyık, artık ne sahibinin tutku duyacağı kadar güzeldir; ne de etrafındakilerin gözlerini kamaştırır. Aksine, onlarda bir acıma duygusu uyandırır. Cumali, tutkusunu daha da yaşatmak için bıyığını hayatta tutmaya çabalar; fakat bu mümkün olmaz, hatta onu kendi hayatını bitirmek gibi ciddi bir kararı almasına iter.

"...bağımsız olarak, altındaki adama kulak bile asmadan, yavaş yavaş ölüyordu. Belki de ölmüştü. Ölü bıyık, ölü bir ağaç gibi, yavaş yavaş kuruyup dağılırken, yaşamayı sürdürmenin saçma, aykırı, çirkin, kababir şey olduğunu, ne pahasına olursa olsun, bu duruma bir son vermek gerektiğini düşündü."
(Yücel, Bıyık 140)

2.4. Tutsaklık

Yazar, kimlik arayışının bir parçası olarak tutsaklık temasını neredeyse her üç yapıtında da işlemiştir. Kumru ile Kumru'da Kumru eşyalarının tutsağıyken, Bıyık Söylencesi'nde Cumali bıyığının, Mutfak Çıkmazı'nda ise Divitoğlu yemeklerinin tutsağıdır.

Kumru ile Kumru adlı yapıtta Kumru, önce bir buzdolabı sahibi olmuş, sonra da ev alarak evini diğer modern eşyalarla donatmıştır. Kumru bu sırada eşyalarının, en çok da buzdolabının tutsağı olmuştur. Buzdolabına hizmet eder gibi, içindeki yemekler bittikçe alışveriş merkezine gidip alışveriş yapması, kendisi ve ailesinin değil de buzdolabının eksiklerini gideriyormuş izlenimini oluşturmuştur. Kumru gerçekten de

önceliği ne kendine ne de ailesine vermiş, eşyalarının tutsağı olmuş, yalnızca onlara bakmakla sorumlu tutmuştur kendini. Neredeyse kendisinden daha üstün gördüğü eşyalarının bakımını layıkıyla yapabilmek, kullanma kılavuzlarını okuyabilmek için okuma yazma öğrenmiş, arabasını kullanabilmek için sürücü kursları almıştır. Böylelikle içinde kendisi için bir yaşama alanı oluşturduğunu sandığı; fakat onun için, her biri kendisi için karmaşık olan eşyalarla donatılmış bir hapisanede yaşamaya başlamıştır. Bu sırada bir anne olduğunu da neredeyse unutmuş, psikolojik sorunları olan kızına gereken ilgiyi göstermemiş, eşyalarına hizmet etmeye devam etmiştir.

Bıyık Söylencesi'nde Cumali, her açıdan bıyığının tutsağı olmaya mahkumdur; çünkü bıyığı dışında onu tanımlayacak başka bir özelliği yoktur, varsa da toplum tarafından törpülenmiş, tek özelliğinin bıyığı olduğuna inandırılmıştır. Başta Cumali'yi "bıyığının efendisi" olarak gören insanlar, sonraları bıyığı başka bir varlıkmişçesine algılamaya başlamışlar ve Cumali'yi neredeyse her konuda hiçe saymaya başlamışlardır. Artık Cumali yerine bıyığı vardır ve Cumali sadece bu görkemli bıyığı taşıyan, herkesin onu görmesini sağlayan, başkalarından hiçbir farkı olmayan biridir. "*Gene de sıkılıyor, bir an önce dükkana ulaşmak istiyordu. Ama bedeni dün bu zamankine göre dört kat daha ağırdı sanki, bıyık geriye mi çekiyordu neydi, bir türlü hızlanamadı.*" (Yücel, Bıyık 33) Cumali de Kumru gibi, nesneye hizmet eden biri konumuna gelmiştir. Kendisine söylenen üzere, her sabah evden çıkar çıkmaz ilk iş Berber Ziya'ya gitmiş, bıyığının günlük bakımını yaptırmıştır. Kendi bıyığının bakımını kendisinin yapması da yasaklanmıştır. Artık, sadece "bıyığı için yaşaması" öğütlenmiştir. Her davranışında bıyığının zarar görüp görmeyeceğini düşünmekte, ona göre davranmaktadır. Tutsaklığının vardığı son nokta, adını "Karapala" olarak değiştirmesidir. "*Yani Karapala şehzade oluyorsa, sen onun bindiği at oluyorsun, ya da oturduğu kerevet,*" dedi Tuzsuz Vaysal." (Yücel, Bıyık 97) Bu sözlerle de vurgulandığı gibi, adını değiştirmesi de bıyığına olan görevlerini eksiksiz yapmaktan başka bir girişim değildir. "Karapala" adı, her ne kadar Cumali'nin nüfus kağıdında yazsa da aslında Cumali yine Cumali'dir; fakat Cumali adına yakışmayacak olan bıyık, bağımsız bir ad kazanarak "Karapala" olmuştur. Böylece Cumali, artık kendi hayatını yaşamaktan çok uzaklaşmıştır.

"Başlangıçta, kasabalılar da bir anlamda onun gibi görüyorlardı Karapala'yı: hem zenginlikleriydi, hem benlikleri, ama Cumalı'den ayırmıyorlardı, şimdi, Karapala adı çıktıktan sonra, ayırır olmuşlardı. (...) Cumalı'yi de yapıtın bir uzantısı, diyelim ki bir heykel ayaklığı olarak değerlendirmiş, onu yapıtına yaraşır bir heykel olarak yeniden biçimlendirmeye çalışmıştı.(...) Oysa, Karapala'nın dışında, Cumali bir hiçti onun için." (Yücel, Bıyık 106)

Mutfak Çıkmazı'nda ise Divitoğlu'nun tutsaklığı, yemek yapmayı tutku haline getirmesiyle başlamıştır. Yemek yapmak uğruna evden çıkmayan Divitoğlu, evi kendi için bir hapis haneye dönüştürmüştür. Yemek yapma isteği Divitoğlu'na köyden kente gelmesindeki asıl amacını, hayallerini, hukuk okumayı, yargıtay başkanı olmayı unutturmuştur. Bilinçli bir şekilde kendini eve kapatması, insanlarla iletişim kurmak istememesi, onun kendini bilinçli bir şekilde eve kapatan bir tutsak olduğunu gösterir.

"Başka türlü yaşamayı düşünmüyorum," diye yanıtladı. Yemeklerin tadını düşündü. Sonra anasını düşündü, anasından gelen mektupları, yargıtayı, dedesini düşündü. Sonra ölmüş bir dost gibi Emel geldi aklına. Ama omuz silktili sonunda. "Başka türlü yaşamayı düşünmüyorum," diye yineledi." (Yücel, Mutfak 64)

Divitoğlu'nun yemek yapma arzusu, onu yalnız eve tutsak etmemiş, davranışlarının da kısıtlanmasına yol açmıştır. Hukuk Fakültesi'nde okuması, köydeki zor koşullara rağmen kendisine iyi bir gelecek yaratmasını sağlayacaktır; fakat şimdi sadece yemek yapıp okulu bırakarak geleceğini şekillendirme şansını da elinden kaçırmıştır. Meslek sahibi olmaktan vazgeçmesi, onun başka insanlar tarafından yönlendirilmesine sebep olmuş, kendi kararlarını kendi veremez, istediği gibi hareket edemez olmuştur. Çok fazla istememesine rağmen arkadaşının çiftliğinde aşçı olarak çalışmayı kabul etmesi de sözü edilen isteğini gerçekleştirmekten çok, yaşamını devam ettirme zorunluluğundan ileri gelmektedir. Bir kez daha rüzgarda sürüklenen Divitoğlu, çiftlikte çalışmaya başlamasıyla tutsaklığın yapıtındaki son boyutunun yansıtılmasında rol oynamıştır.

2.5. Arayış

Tahsin Yücel, kimlik arayışı sürecine dahil ettiği arayış temasıyla yarattığı figürlerin çaresizliklerini yansıtmayı amaçlamıştır. Kumru'nun yaşadığı boşluk duygusu, köyden yeni gelmesi ve şehirdeki yaşam tarzını merak etmesi, buna ayak uydurmak istemesinden kaynaklanmaktadır. Çevresindeki olaylara karşı algıları hep açık olan Kumru, temizliğe gittiği Tuna Hanım'ın evinde gördüğü buzdolabıyla içindeki boşluğu bir nebze doldurmaya çalışmış , değişik eşyalara sahip olduğunda hep daha fazlasını istemiştir. Onun aradığı aslında eşyadan çok, uyum sağlamaya çalıştığı kentte "mutluluktur". Köyde küçük şeylerle mutlu olmayı öğrenmiş olan Kumru, şehre gelince burada ne şekilde mutlu olunabileceğini aramıştır, bunun çaresini de hep daha fazla eşyaya sahip olarak bulmuş ya da bulduğunu sanmıştır. Halbuki yaşam yolculuğunda çok daha fazla yıpranmış ve mutluluğu yakalayamamıştır. Gitgide çocuklarından ve eşinden uzaklaşmış, mutlu bir yaşamı hep dışarıda aramıştır.

Bıyık Söylencesi'nde Divitoğlu'nu arayışa iten en önemli faktör ise, şehirde yaşamaya yeni yeni alışırken aşık olduğu Emel'i kaybetmesidir. Divitoğlu, Emel'i kaybedince sanki orada kurduğu tüm hayatının da bitmesi gerektiğini düşünmüş ve kendine yeni bir yol çizme gereksinimi duymuş, bunun sonucunda yemek yapmaya başlamıştır.

2.6. Değişim

Üç yapıtın da kurgusu boyunca odak figürlerdeki değişimin büyük ölçüde olduğu söylenebilir. Başta kocasıyla kapıcı dairesinde oturan Kumru, kısa sürede lüks bir daireye taşınmış, pahalı eşyalar almış, okuma-yazma öğrenmiş, kendini geliştirmiştir. Kumru'daki değişim sadece dış görünüşünde olmamış, iç dünyasında da farklılıklar olmuştur. Eskiden geleneksel değerlere, insana, doğaya daha çok önem veren Kumru, yapıtın ilerleyen bölümlerinde maddi değerlere yönelmiş ve insan ilişkilerine bile daha az önem vermeye başlamıştır. Değişimi kendi de fark ettiği sırada, eskiden çok sevdiği ve karşısında saatler geçirdiği nar ağacına gidip onu son zamanlarda ihmal ettiğini söyleyerek vicdanını rahatlatmaya çalışmış; ancak yine de kendine kurduğu bu yeni hayatta yaşamaya devam etmiştir.

Bıyık Söylencesi adlı yapıtta ise, Cumali'nin değişimi çok daha büyük ölçüde olmuştur. Bıyık bıraktıktan sonra çevresinin de dayatmasıyla bıyığına layık davranması gerektiğini düşündüğü için davranışlarını, giyimini, hatta sigara içişini bile değiştirmek zorunda kalmıştır.

""Hey Allah'ına kurban olduğum, şu bıyık kimi değiştirmez ki?"

"Yürüyüşü de değiştirir mi?"

"Heye, yürüyüşü de, oturuşu da, yatışı da değiştirir! Allah'ını bile değiştirir adamın!"" (Yücel, Bıyık 38)

Cumali, zaman içinde kendi kıyafetlerini çıkararak ölmüş babasının kıyafetlerini giymiş, bıyığın yarattığı izlenimi güçlendirecek sıra dışı bir yürüyüş tarzı edinmiştir. Eskiden çalışkan bir adamken artık, oğlunu dükkanın başına koyarak sadece bıyığıyla ilgilenmiştir. Bıyığa karşı olan tek kişi, Cumali'nin karısıdır ve büyük bir aşkla evlenmiş olan karı-koca, Cumali'nin bıyığına karısından daha çok değer vermesi nedeniyle sürekli kavga ederek sonra da iletişimlerini tamamen koparmışlardır. Hatta Cumali, bıyığının büyük bir bölümünü keserek intihar ettiğinde de, karısı " *"Cumali! Cumali! Benim Cumali'm gelmiş!"* (Yücel, Bıyık 171) diye ağlayarak kocasının ölmeden önce ne kadar değişmiş olduğunu; ancak öldükten ve bıyıklarını kestikten sonra o eski Cumali olabildiğini duyumsamıştır.

2.7. Tüketim

Yazar, tüketim toplumunda insanın kimlik arayışını çoğunlukla Kumru ile Kumru adlı eserinde vurgular. Köyden yeni gelmiş bir kadının kentte karşılaştığı yaşam biçimi, tüketimi nesnel bir biçimde yansıtabilmek için oldukça uygundur. Köyde, zaten az olan ihtiyaçlarının bir kısmını kendileri üreten, bir kısmını da dışarıdan alan bir aileden çıkmış olan Kumru, şehirde insanların sürekli alışveriş merkezlerine gitmeleriyle, sürekli satın almayla karşılaşınca buna uyum sağlama gerekliliği duymuştur. Şehirde kapıcının karısı olarak alt sınıfı oluşturmuş olan Kumru, ne köylüdür; ne de kentlidir ve bu durumda olan birçok insan gibi o da yeni çıkan ürünlere sahip olmanın bir

sosyal statü göstergesi olduğunu düşünür ve neredeyse her gün kendini alışveriş merkezine atar. Alışverişlerinde küçük dükkanlardan birini seçmeyip her gün özellikle "Migros"a gitmesi, yazarın tüketim çılgınlığında yalnızca belli ekollerin benimsendiği ve insanların bunların dışına çıkmak istemediğini anlatmasının bir yolu olarak görülebilir. Kumru diğer insanlara bakıp onlar gibi tüketerek şehirli olduğunu sanmış; oysaki kendi kimliğinden uzaklaşmıştır ve bu ona yalnızca görünürde bir kentlilik, içi boş bir statü kazandırmıştır.

2.8. Küreselleşme

Kimlik arayışında küreselleşmemin payı, yine Kumru ile Kumru adlı yapıtta, bu kez çoğunlukla televizyon yoluyla aktarılmıştır. Kentin alt sınıfı sayılabilecek olan kapıcı aileleri, bulunduğu ortama ayak uydurmaya çalışan Kumru'ya televizyon izlemesini öğütlemişlerdir. Çok bilgili ve tecrübeli olarak gördükleri, sürekli akıl danıştıkları Bilal Efendi, sürekli televizyon izleyen biridir ve gördüklerini biraz da abartılı bir biçimde anlatarak insanları şaşırtır. Kumru'nun da akıl danıştığı Bilal Efendi, yapıtta köyden kente geçiş aşamasını simgelemektedir.

"Bilal efendi, yaşının ve deneyiminin yanında, haberleri, dizileri, cinayetlerden döviz kurlarına kadar her şeyi, özellikle de reklamları kaçırmaması ve bunlardan kendince dersler çıkarmasıyla tartışılmaz bir üstünlük sağlamıştı sokakta." (Yücel, Kumru 61)

Son yüzyılda dünyayı etkisi altına alan küreselleşme, yapıtta satır aralarında okuyucuya hissettirilir. Kumru'nun ve diğer kentli insanların tüketime bu kadar çok yönelmiş olmalarını, giderek küreselleşen dünyayla açıklamak mümkündür. Kumru'nun da bu dünyadan televizyon sayesinde haberi olur. Yaşamı televizyonla tanır, yeni çıkan ürünlerden; dolayısıyla kendini ne yönde geliştirmesi gerektiğinden televizyon sayesinde haberdar olur. Ayrıca, Kumru'nun sürekli fikir alıp akıl danıştığı Tuna Hanım'ın da bir Yahudi olması, yapıtta küreselleşmeyle ilişkilendirilebilir.

2.9. Ölüm

Her üç yapıttaki en belirgin ortaklık, kimlik arayışında olan odak figürlerin sonunda ölümlerle tanışmasıdır. Kumru ile Kumru'da Kumru, kocasının ölüm haberini aldıktan sonra hatalarının farkına varmış, ne kadar ileri gittiğini ve bu arayış uğruna hem kocasının; hem çocuklarının; hem de kendi hayatının mahvolduğunu anlamıştır. Bu durumda, kimliği oturmamış bir birey olarak Kumru, kendini çok çaresiz hissetmiş ve kızını da yanına alarak intiharı seçmiştir. Bıyık Söylencesi adlı eserde de Cumali, bıyığının günden güne güçsüzleştiğini görünce kendi kimliğinin de yavaş yavaş yok olduğunun farkına varmış ve bu aşamada hayatına son vermenin en doğru karar olduğunu hissetmiştir. İki yapıttan farklı olarak Mutfak Çıkmazı'nda ölüm, Divitoğlu'nun kendi seçimi değildir. Köyden gelen bir akrabası tarafından öldürülen Divitoğlu, kimlik arayışında törelere yenik düşmüş, kendine uygun olduğunu düşündüğü kimliği aşiretçe beğenilmemiştir. **Üç yapıtta da elde edilen sonuç, bireylerin toplumun belirlediği kimliklere bürünmek zorunda olduğu ve bunun dışına çıkıldığında kişi için en uygun görülen son ölüm olduğudur.**

3. SONUÇ

Tahsin Yücel'in yapıtları aracılığıyla halka neler aktarmak istediği sorusuna yanıt arayan bu çalışma, yazarın yalnızca kimlik arayışı teması üzerinden insanları bilinçlendirmeye çalıştığını ortaya koyabilmiştir. Çalışma boyunca incelenen alt başlıklar, çalışmanın başında ortaya koyulan tezin doğruluğunu ortaya çıkarmıştır. **Tahsin Yücel, yapıtları aracılığıyla kimlik arayışını sorgularken, yarattığı figürler kim olursa olsun, kimlik arayışı sürecinde aynı yollardan geçmiş ve aynı sona ulaşmıştır.**

Her ne kadar üç odak figür farklı görünse de özünde hepsi birçok benzerlik taşır. Yazar, insanların genellikle tüketimden kaynaklanan kimlik bunalımlarını okuyuculara yansıtabilmek için tüketim toplumuna; dolayısıyla şehir hayatına yabancı olan, köyde yaşayan veya köyden kente göç eden figürler yaratmıştır. Bu figürler, adeta dünyaya

yeni gelmiş birer bebek gibi tüketim toplumunu keşfetmeye çalışmış, keşfettikçe yıpranmış, yara almış, öğrenmiş, sonunda da düzene yenik düşmüştür.

Değınilmesi gereken bir başka nokta ise, Tahsin Yücel'in kurgularını oluştururken belli bir plan dahilinde, kimlik arayışının her aşamasını düzenli olarak yansıtabileceğı bir biçimde aktarmış olmasıdır. Çevresel değışimlerden ve uyum sağlayamamış olmaktan kimliğı oturmamış bireyler, boşluklarını nesnelere gidermeye çalışmışlardır. Kumru, aldığı yeni eşyalarla kendini giderek daha da şehrili olan modern bir kadın sanmıştır. Cumali köyde belli bir yer edinemediğı ve kendini tanımlayacak başka hiçbir özellik bulunmadığı için bıyık bırakmış ve böylelikle toplumda yer edindiğini sanmıştır. Divitoğlu ise boşluğunu yemek yaparak ve yemek kitaplarına sahip olarak gidermeye çalışmıştır. Kimlik arayışı sürecinde bireyi ele geçiren tutku, onun kendini daha da yiyip bitirmesine, tutunduğı şey her neyse, ondan vazgeçemeyecek duruma ve onun tutsağı konumuna gelmesine neden olmuştur. İnsanın neredeyse yaşamı boyunca sürmüş olan bu arayışın sonu da önce değışim, sonra ise her üç figür için de ölüm olmuştur. Kimlik oluşumunu etkileyen faktörler ise yazarın belki de asıl eleştirmek istediğı küreselleşme ve tüketim toplumdur.

Sonuç olarak Tahsin Yücel, yapıtlarında halkın gülünç yönlerini ve toplumun kalıplaşmış, kimsenin aktaramadığı; ya da aktarmaya cesaret edemediğı yönlerini yansıtır ve bunu yaparken de alaycı üslubunu elden bırakmaz. Bu yolla halkı bilinçlendirmeyi ve yaşadıkları dünyayı insanlara tanıtmayı amaçlayan Yücel, alanında başarılı olmuş ve kalemiyle insanlara gerçekleri gösterme amacına ulaşabilmiştir.

(3612 sözcük)

4. KAYNAKÇA

Yücel, Tahsin. Bıyık Söylencesi, 2007, Can Yayınları

Yücel, Tahsin. Kumru ile Kumru, 2004, Can Yayınları

Yücel, Tahsin, Mutfak Çıkmazı, 2005, Can Yayınları